

"נה יפו פעמיך"

א — "ונשתחוה לפניך"

על עליה לירושלים נאמר במצות מעשר-שני: "למען תלמד ליראה" (דברים י"ד, כו), ופירושו חז"ל: "לפי שהיה עומד בירושלים — — — והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה [בביהמ"ק]", "שהי רואה קדושה גדולה" (תוס' ב"ב כ"א, א, ד"ה כי מציון וכי, בשם הספרי שהובא בילקוט שמעוני פ' ראה).

וכך פרשו לנו חז"ל במדרש-שמואל פ' י"ג: "ופחדו אל ד' ואל טובו (הושע ג', ה) — זה בנין בית-המקדש" [פ"י הרד"ל: כמו שכתוב בדברים ג', כה, החר הטוב הזה] — כי אכן זו ברכת טובו של ביהמ"ק, שהוא מביא לידי פחד פנימי, לידי יראה המשפילה כל גאווה פסולה ומרוממת גאות-ד'.
האדם שיסודו מאדמה, מתנשא לומר אדמה לעליון, גאותו מרקיעה שחקים, והגאווה היא אס-כל-הטאת. היא הגורמת לאדם שיהיה נדחק ודוחק, היא המביאה לידי תחרות, לידי קנאה ושנאה, ממנה תאות-שלטון-ושררה, וזקוק איפוא האדם למעשה-רב, לזעזוע נפשי, בכדי להעמידו במקומו, בשביל להביאו למידת הענוה.

והיה זה אפוא עיקר תכנה של העליה לרגל: "ומקדשי תיראו — ומורא המקדש שיבוא שם ברגלים וירא ממנו" (רמב"ן, ויקרא כ"ב). כי חויית יראת-הרוממות היא הגוברת על יצר-הגאווה וההתנשאות: "השתחוה לד' בהדרת קודש" — הדרת-הקודש היא המביאה את האדם הגאה לשער-הכניעה, לקידה, להרכנת הראש, ולהשתחוויה [שהיא ביטול עצמו בפני יוצרו ובוראו], להודייה ולתהילה — "ומהללים להדרת-קודש" (דברי הימים ב', כ, כא).

"ושם בעלה ונראה ונשתחוה לפניך" — זו עיקרה של מצות העליה לרגל, של מצות ההתעלות ברגל. ועי' תניא פרק ל"ט: "שכל השתחוואה היא ענין ביטול באורו ית', להיות חשוב קמי' כלא ממש". ומאירים לנו דברי מדרשו של רשב"י: "אשתחוה אל היכל קדשך — דא יצחק" (הקדמת הזוהר דף י"א, א) "דמסטרין [שמסר נפשו] — השתחויה, לכפוף קומתו" (תומר דבורה, פרק י', ועי' לקוטי-תורה לאדמו"ר הזקן ז"ל פ' ברכה, ד"ה מזמור שיר חנוכת, אות ב').

"שלא אורך ואמתך המה ינחוני — יביאוני אל הר קדשך ואל משכנותיך" (תהלים מ"ג, ג) — לשם בקורסתם, אפשר להגיע ברכב וברגל ובכל כלי-

תחבורה, אכן כשאדם מישראל רוצה להגיע להדרת-קודש, להרגשת קדושה — "אל הר קדשך" — לקבלת פני השכינה — "ואל משכנותיך", כשאדם מישראל משתוקק לזכות למאור הפנים והרצון — "ואור פניך כי רצייתם" (תהלים מ"ד, ד) — כאן יש צורך בהנחיה מיוחדת, כאן זקוק הוא לשני מלאכים טובים, מדריכים ומנחים — "אורך ואמתך". וכשהוא מתענו ומבקש ובקשתו נענית, כשהקב"ה מאיר דרכו של אדם באור-החסד, מיישר את הדרך בקו-האמת, אז הוא מגיע אל הרצון, בחינת "ויגיע ויראה וירצה".

ב — "ופנית בבוקר"

מעיקר הדין, משנכנס אדם מישראל לעזרה, ושהה שם כלשהו, והשתחוה ויצא, קיים מצות ראיית-פנים, כי כך שנינו בריש מס' פאה: — "אלו דברים שאין להם שיעור" והאחד מהם — "הראיון", ראיית-הפנים בעזרה ברגל. (ע"י טורי אבן ריש מס' חגיגה).

ומה תכנו של הראיון? "ביסוד הראיון שלוב התוכן של הדבקות האלקית, אור האהבה והשמחה הקדושה הקשורה עמה, בחדות-ד' במכוון-קדשו" (עולות ר"ה, ח"א, עמ' ס"ג).

ונהגו ישראל-קדושים בעלייתם לרגל להקיף את העזרה, נכנסו מדרום דרך שערי-חולדה ויצאו אחרי סיבוב וכן להיפך: "הבא דרך שער צפון להשתחוות — יצא דרך שער נגב" (יחזקאל מ"ו, ט, ועיין שם ברש"י). ובתקופת החשמונאים היו משתחיים שלוש-עשרה השתחויות, מול כל פירצה שפרצו היוונים, שהיתה מקבילה לאחד משערי העזרה (עי' מדות פ"ב משנה ג'). ושל בית רבן גמליאל ושל בית רבי חנינא סגן-הכהנים היו משתחיים השתחויה נוספת, כנגד המקום ששם הארון נגנו (שקלים פ"ו, משנה א').

ולעומת זה מצאנו מקרא מלא: "ופנית בבוקר והלכת לאהליך", ולמדו חכמים מכאן שרק בבוקר — למחרת ראיית הפנים — רשאי אדם ללכת לביתו, ואילו ביום העליה לרגל, ביום הראותו בעזרה, הוא "טעון לינה", חייב הוא להשאר וללון בירושלים.

כיצד תוסבר מצוה זאת? הראייה עצמה — אין לה שיעור, ויוצאים ידי חובתה בראייה כלשהי, ואילו לאחר-הראייה — לא רק שניתן שיעור לשהיה אלא זמנה ארוך ונמשך עד מחר בבוקר?

אכן הטעם הוא: אותה עליה-התעלות, ראייה התראות, כדרך שהיא טעונה הנחיה לפניה, כך היא טעונה העמקה לאחריה. שלא תשאר רק זכרון-נעים בעלמא, משהו ארעי, בחי' "התעוף עינך בו" — ואיננו. שלא תהא זאת

הרב משה צבי נריה

רק התרוממות-לשענה שאין אחריה המשך, בחי' "תצא רוחו — ישוב לאדמתו", אלא שתטביע חותמה על לבו, ותלווהו נאמנה גם בשובו אל נהו. ניתן להבין את הדבר במשל מאמנות-הצילום: הצילום עצמו נעשה תוך-שנייה, ואילו עיבוד התמונה ופיתוחה, מצריך זמן הרבה יותר ארוך.

גם שהייה קצרה ביותר מססיקה לצורך התתרשמות הנפשית, קליטת הרטט ורוממות-היראה מהדרת-הקודש. ברם אילו היה האדם נחפו לצאת לביתו, היתה ההתרשמות מטושטשת בשעתה ומתנדפת מיד לאחריה. לא כן כשאדם יודע שהיום הוא נשאר בירושלים. עצם הידיעה הזאת כבר יוצרת אצלו שקט נפשי, נוסכת בו שלווה פנימית, שהרי אינו אץ ואינו בהול לדרך. ואילו הלינה בירושלים גותנת מקום וזמן לפיתוח ההרגשות של כל מה שנקלט ונרשם, להעמקת החויות בשכבו על יצועו תוך רגיעה "בנפול תרדמה על אנשים".

רוחו של אדם מעכלת רשמיה רק על ידי לינה, על ידי רגיעת-לילה. בהתבודד-בהתיחד אדם עם עצמו, עם מחשבותיו, רק אז יעמיקו-יחדרו הרשמים בחגווי-ההגות, בשיתין שבנשמה. ואולי מתוך התבוננות זו בכושר ספיגת-היקר באמצעות לינה, הגיע המשורר בתהלים לניסוח החריקי: "ואדם ביקר בליילין — נמשל כבהמות נדמו" (מ"ט, יג).

ועל אותה לינה הוא שנאמר — בין עשרת הנסים שנעשו בביהמ"ק — "ולא אמר אדם מעולם צר לי המקום שאלון בירושלים" (אבות פרק ה'). מי שעולה למקדש, ומשתחה מול פני הארון, שמקומו "אינו מן המדה" (מגילה י', ב), אף מקומו הוא — אינו מן המידה. ומי שהוא למעלה מן המקום — לא צר לו המקום. ועל כן זכו לראות בבית המקדש: "עומדים צפופים ומשתחויים ריוחים" (אבות, שם, ועי' שו"ת חתם סופר, יו"ד סי' רל"ד) — עצם ההשתחוויה, עצם ההתבטלות העצמית, היא שהוציאה את האדם מן המיצר, היא שיצרה ריוחה.

הציווי על חובת לינה בירושלים, אחרי יום העליה לרגל, התבטא בלשוון-הכתוב בהזכרת הבוקר שלאחריו — "ופנית בבוקר והלכת לאהליך", שכן כל עיקרה של הלינה הוא בכדי לפתוח דף רענן חדש, להתחיל בוקר חדש של אמונה מחודשת — "חדשים לבקרים רבה אמונתך".

שהרי כך למדנו מלשונו של הרמב"ם, שהלילת אינו רק סיכומו של היום שלפניו, אלא הוא גם פתיחת-התחלתו של היום שלאחריו. הרמב"ם פותח סדרו של יום בברכה שנתקנה על השנה, בברכת "המפיל חבלי שנה" הנאמרת על המטה (פ"ז מהלכות תפלה הל' א'). ואכן מסתיים מסבע-של-ברכת לילה זו באיזכור תחילת-היום: "המאיר לעולם כולו בכבודו", צפייה לאור החדש של הבוקר הבא. ולמדנו כי השנה היא בעיקרה הכנה ליום החדש.

”ופנית בבוקר“ — ובקום האדם רענן עם בוקר ב”האיר פני המזרח עד שבחברון“, והי’ הבוקר לפותח־שער למהלך מחודש, מוקרן כולו מזיו חיות האתמול, האתמול המבורך של ראיית־הפנים בעזרה, התלוי גם הוא כגלגל חמה בשמי הנפש ומאיר לגוף־לארץ בכבודו.

ובצאת העולה־לרגל עם בוקר מבין חומות ירושלים, ובפנותו ללכת לאהלו, לביתו, לא דמדומי־שקיעה מלויים פעמיו, לא ערב־מטיל־עצבות, לא לילה נוסף־עיפות, אלא זריחה עולה, מכינה מצערי־גבר, צעירים גבריים מאוששים, טופסים בעזו ובהדר — ”ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום“ (משלי ד, יח).

”מה יפו פעמיך בנעלים — כמה נאין רגליהם של ישראל בשעה שעולים־לרגל“ (חגיגה ג, א) — הרגלים היחפות אשר ספגו חוס־הרה־בית, חלקת רצפת־העזרה, חזרו עכשיו ונתכנסו בנעלים. והולכים העולים בחדוה וברננה להביא ברכה אל ביתם, כי ”חדות־ד’ היא מעוזם“, וברכת הקודש והמקדש, אשר תאצר ואשר תחסן בגנוזי־הלב, היא אשר תנחה אותם בנתיבות־הימים, באורחות־המעשים, ולכל בני ישראל יהיה אור במושבותם.

* ע”י ר”ה ה’, א, תד”ה מה וכו’ שאם בא לירושלים ”באחד מימי החג — טעון לינה לילה של אחריו“. וכך כתב רש”י סוכה פ”ג, א, ד”ה ולינה וכו’ ומי שלא הביא חגיגתו ביום א’ והביא באחד מן הימים צריך ללון לילה שלאחריו. ובתוס’ סוכה שם הביא דעה שאסור לצאת מירושלים כל ימי החג, ”הכתוב עשאן כולן בוקר אחד“, שכל הרגל חשוב כיום אחד, שרק למחרתו — עם בוקר — מותר לאדם לחזור לביתו. וע”י תוס’ פסחים צ”ה, ב, ד”ה טעון לינה.

וע”י ירושלמי בכורים פ”ב הל’ ג: ”אבל יש עמהן (עם הבכורים) קרבן בלא כן טעון לינה מפני הקרבן“, למדנו מכאן שעיקר הלינה היא כהמשך להקרבת הקרבן, וכן משמע גם מלשון הספרי על הפסוק ופנית בבוקר וגו’: ”וחכמים אומרים הרי הוא (פסח שני) כעצים ולבונה שטעונין לינה“ (דברים ט”ז, ז).

אכן לשון הרמב”ם בהלכות בכורים פ”ג, הל’ י”ד: ”הביא בכורים למקדש ילין שם ויחזור למחר לעירו שנא’ ופנית בבוקר — כל פונות שאתה פונה מן המקדש לכשתבוא לו — לא יהיו אלא בבוקר“, ומשמע שעיקר חיוב הלינה הוא מפני עצם ביאת־המקדש. וצ”ע מדוע לא הובאה הלכה זו בהלכות חגיגה.

והאר”י בזה הגאון ר’ אברהם טיקטין ז”ל בספרו ”פתח הבית“ (דבר בעתו) — וורשא תרפ”ו — בהידושו לחגיגה י”ז, א, מאות ע’ ואילך, ועיין מה שכתב הגר”ש הלוי ברוט ז”ל בספרו ”סוגיות בקדשים“ — ירושלים תשכ”ט — עמ’ קנ”ט.